

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 675/2014-27

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 24. marca 2015 v senáte zloženom z predsedu Rudolfa Tkáčika a zo sudkyne Jany Baricovej a sudcu Ľubomíra Dobríka vo veci sťažnosti [REDACTED], [REDACTED] zastúpenej advokátom JUDr. Františkom Svatuškom, Advokátska kancelária, Námestie slobody 25, Humenné, pre namietané porušenie jej základného práva na primerané hmotné zabezpečenie občanov podľa čl. 35 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, na pomoc v hmotnej núdzi, ktorá je nevyhnutná na zabezpečenie základných životných podmienok podľa čl. 39 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, a na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky postupom a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9 Sžso 13/2013 z 28. apríla 2014 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] na pomoc v hmotnej núdzi, ktorá je nevyhnutná na zabezpečenie základných životných podmienok podľa čl. 39 ods. 2 Ústavy

Slovenskej republiky, a na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky postupom a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9 Sžso 13/2013 z 28. apríla 2014 porušené boli.

2. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9 Sžso 13/2013 z 28. apríla 2014 zrušuje a vec vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný uhradiť [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] trovy konania v sume 275,94 € (slovom dvestosedemdesiatpäť eur a deväťdesiatštyri centov) na účet jej právneho zástupcu JUDr. Františka Svatušku, Advokátska kancelária, Námestie slobody 25, Humenné, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 4. augusta 2014 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), doplnená písomným podaním doručeným 14. novembra 2014, ktorou namieta porušenie svojho základného práva na primerané hmotné zabezpečenie občanov podľa čl. 35 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), na pomoc v hmotnej núdzi, ktorá je nevyhnutná na zabezpečenie základných životných podmienok podľa čl. 39 ods. 2 ústavy, a na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy postupom a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 9 Sžso 13/2013 z 28. apríla 2014 (ďalej len „napadnutý rozsudok“).

Z obsahu sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka požiadala príslušný Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Zvolen (ďalej len „prvostupňový správny orgán“) o priznanie

dávky v hmotnej núdzi. O žiadosti sťažovateľky rozhodol prvostupňový správny orgán sp. zn. B/2012/25155/H1/1 z 30. januára 2012 tak, že sťažovateľka nie je občanom v hmotnej núdzi, nespĺňa nárok na pomoc v hmotnej núdzi, a preto jej nepriznal dávku v hmotnej núdzi. Proti uvedenému rozhodnutiu prvostupňového správneho orgánu podala sťažovateľka odvolanie, o ktorom rozhodlo Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, odbor pomoci v hmotnej núdzi (ďalej len „druhostupňový správny orgán“) rozhodnutím sp. zn. AA/2012/05553-OPHN tak, že odvolanie sťažovateľky zamietlo a potvrdilo napadnuté rozhodnutie. Sťažovateľka nespokojná s výsledkom správneho konania o jej nároku podala žalobu o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia druhostupňového správneho orgánu, o ktorom rozhodol Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom sp. zn. 24 S 55/2012 z 23. novembra 2012 tak, že žalobou napadnuté rozhodnutie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Druhostupňový správny orgán podal odvolanie proti uvedenému rozsudku krajského súdu, o ktorom rozhodol najvyšší súd napadnutým rozsudkom tak, že odvolaním napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že žalobu zamietol.

Sťažovateľka považuje napadnutý rozsudok najvyššieho súdu za formalistický, arbitrárny, ústavne nekonformný, teda porušujúci jej označené základné práva. Podľa názoru sťažovateľky ju možno považovať za osobu v hmotnej núdzi, keďže s otcom jej dvoch maloletých detí nežije v spoločnej domácnosti, je nezamestnaná, nemá žiadny príjem okrem výživného určeného súdnym rozhodnutím, a to tak, že na každé maloleté dieťa je otec maloletých detí povinný mesačne prispievať k rukám sťažovateľky sumou 150 € na výživu a sumou 100 € mesačne na každé maloleté dieťa na osobitný účet na tvorbu úspor. Najvyšší súd podľa názoru sťažovateľky *„nezohľadnil vo svojom rozhodnutí skutočnosť, že sťažovateľka so svojimi maloletými deťmi, s ktorými bola spoločne posudzovaná, má reálne mesačne k dispozícii len sumu 300 eur a nie sumu 500 eur“*. Sťažovateľka v tejto súvislosti uviedla, že pre posúdenie priznania dávky v hmotnej núdzi v rozhodnom čase bola suma 363,13 €.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) uznesením č. k. III. ÚS 675/2014-12 z 25. novembra 2014 prijal sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie.

Následne ústavný súd 12. januára 2015 vyzval najvyšší súd, aby sa vyjadril k vecnej stránke sťažnosti, zaslal dotknutý súdny spis a zaujal stanovisko k možnému upusteniu od ústneho pojednávania vo veci.

Najvyšší súd doručil 2. februára 2015 ústavnému súdu vyjadrenie, v ktorom vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania o sťažnosti. K jej vecnej stránke uviedol:

«Podľa čl. 35 ods. 3 Ústavy SR občania majú právo na prácu. Štát v primeranom rozsahu hmotne zabezpečuje občanov, ktorí nie z vlastnej viny nemôžu toto právo vykonávať. Podmienky ustanoví zákon.

Uvedený článok ústavy sa týka práva na prístup k zamestnaniu, resp. primerané zabezpečenie v nezamestnanosti, podmienky ktorých sú upravené v zákone č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov a čo sa týka dávok v nezamestnanosti, zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.

Predmetom rozhodnutia Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny zo dňa 19. 03. 2012, číslo: AA/2012/05553-OPHN, ktoré preskúmaval Krajský súd v Banskej Bystrici a následne najvyšší súd v správnom súdnictve, neboli nárok sťažovateľky na primerané hmotné zabezpečenie počas evidovanej nezamestnanosti.

Namietanie porušenia čl. 35 ods. 3 Ústavy preto najvyšší súd považuje za nedôvodné.

Sťažovateľka ďalej namieta porušenie čl. 39 ods. 2 Ústavy.

Podľa čl. 39 ods. 2 Ústavy každý, kto je v hmotnej núdzi, má právo na takú pomoc, ktorá je nevyhnutná na zabezpečenie základných životných podmienok.

Podľa čl. 39 ods. 2 Ústavy podrobnosti o právach podľa odsekov 1 a 2 ustanoví zákon.

Podrobnosti o práve na pomoc v núdzi upravoval v čase vydania právoplatného rozhodnutia Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny zákon č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Podľa § 4 ods. 1 písm. b) zákona 599/2003 Z. z. fyzické osoby, ktoré sa spoločne posudzujú na účely posudzovania hmotnej núdze, zabezpečenia základných životných podmienok a pomoci v hmotnej núdzi, sú rodičia a nezaopatrené deti.

Príjmom na účely posudzovania hmotnej núdze je podľa § 4 ods.3 zákona č.599/2003 Z. z. v spojení s § 4 ods. 1 písm. b) zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a § 9 ods.1 písm. f) zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov aj výživné, priznané podľa zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine ako príjem oslobodený od dane.

Výživné je nedeliteľné a nie je rozdiel medzi bežným výživným a výživným určeným v zmysle ustanovenia § 63 ods. 3 zákona o rodine, ktoré má rovnakú funkciu a to predovšetkým zabezpečiť primerané prostriedky na obživu a výchovu maloletých detí; možnosť určenia tzv. úsporovej časti je len účelová.

Okolnosť, že časť výživného bola podľa rozhodnutia súdu určená na tvorbu úspor maloletých detí, nemožno pri posudzovaní hmotnej núdze vziať do úvahy. Opačný postup by znamenal diskrimináciu tých domácností, v ktorých rodič nemá príjem a na jeho maloleté deti poberá výživné v tej istej celkovej sume, avšak nerozdelené na spotrebnú časť a časť na tvorbu úspor.

Sťažovateľka mohla požiadať príslušný okresný súd o udelenie súhlasu na použitie sporiacej časti výživného detí na zabezpečenie životných potrieb, prípadne mohla využiť aj inštitút príspevku na výživu rozvedenej manželky (§ 72 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine).

Z uvedených dôvodov najvyšší súd považuje sťažnosť na porušenie čl. 39 ods. 2 Ústavy rozhodnutím a postupom najvyššieho súdu za nedôvodnú.

Na záver najvyšší súd poukazuje na to, že sťažovateľka v sťažnosti, doručenej Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) dňa 04.08.2014 a zapísanej pod č. Rvp 9261/2014, namietala, že postupom a rozhodnutím Najvyššieho súdu SR boli porušené jej základné práva upravené v čl. 35 ods. 3 a v čl. 39 ods. 2 Ústavy SR, čo vyplýva tak z textu ako aj petitu podanej sťažnosti.

Nezákonnosť postupu a rozhodnutia najvyššieho súdu vo vzťahu k porušeniu čl. 46 ods.1 Ústavy SR, teda práva na súdnu ochranu sťažovateľka nenamietla v lehote dvoch mesiacov od doručenia rozsudku najvyššieho súdu v súlade s § 50 písm. a) v spojení s § 53 ods. 3 zákona č. 38/1993 o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky a o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov. Porušenie čl. 46 Ústavy SR sťažovateľka namietala až v doplnení sťažnosti, doručenej Ústavnému súdu dňa 14.11.2014.»

Vyjadrenie najvyššieho súdu zaslal ústavný súd 10. februára 2015 právnenému zástupcovi sťažovateľky s možnosťou zaujať k nemu stanovisko. Požiadal aj o vyjadrenie k možnému upusteniu od ústneho pojednávania o sťažnosti.

Právny zástupca sťažovateľky doručil ústavnému súdu 3. marca 2015 súhlas s upustením od ústneho pojednávania vo veci.

Ústavný súd podľa ustanovenia § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát ústavného súdu sťažnosť prerokoval na svojom neverejnom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 35 ods. 3 ústavy občania majú právo na prácu. Štát v primeranom rozsahu hmotne zabezpečuje občanov, ktorí nie z vlastnej viny nemôžu toto právo vykonávať. Podmienky ustanoví zákon.

Podľa čl. 39 ods. 2 ústavy každý, kto je v hmotnej núdzi, má právo na takú pomoc, ktorá je nevyhnutná na zabezpečenie základných životných podmienok.

Podľa čl. 39 ods. 3 ústavy podrobnosti o právach podľa odsekov 1 a 2 ustanoví zákon.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.

Vychádzajúc z podstaty námietok sťažovateľky ústavný súd konštatuje, že zásadne nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie práva s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/01, III. ÚS 391/09). Ústavný súd nevykladá iné ako ústavné zákony, a preto musí preskúmať len to, či sa tieto zákony nevyložili spôsobom, ktorý je svojvoľný (arbitrárny) alebo ústavne neudržateľný pre zjavné pochybenia alebo omyly v posudzovaní obsahu takýchto právnych úprav (II. ÚS 348/08).

Arbitrárnosť a zjavná neodôvodnenosť rozhodnutí všeobecných súdov je najčastejšie daná rozporom súvislostí ich právnych argumentov a skutkových okolností prerokúvaných prípadov s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Uvedené nedostatky pritom musia dosahovať mieru ústavnej relevancie, teda ich intenzita musí byť spôsobilá porušiť niektoré z práv uvedených v čl. 127 ods. 1 ústavy.

Zo sťažnosti a spisu najvyššieho súdu sp. zn. 9 Sžo 13/2013 ústavný súd zistil, že najvyšší súd zmenil rozsudok krajského súdu, ktorým krajský súd zrušil žalobou napadnuté rozhodnutie druhostupňového správneho orgánu tak, že žalobu sťažovateľky zamietol. V odôvodnení svojho napadnutého rozsudku najvyšší súd argumentoval tým, že

sťažovateľku nemožno považovať za osobu v hmotnej núdzi, pretože žila v spoločnej domácnosti s nezaopatrenými deťmi posudzovanými spoločne so sťažovateľkou, na ktoré poukazoval otec výživné v celkovej sume 500 € mesačne. Vzhľadom na uvedené bol najvyšší súd toho názoru, že sťažovateľka nespĺňala podmienky poskytnutia dávky v hmotnej núdzi.

Práve tento záver najvyššieho súdu považovala sťažovateľka v okolnostiach prípadu za arbitrárny, porušujúci jej základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj základné práva hmotnej povahy podľa čl. 35 ods. 3 a čl. 39 ods. 2 ústavy. Sťažovateľka totiž počas celého konania tvrdila, že síce v zmysle rozhodnutia krajského súdu sp. zn. 14 CoP 44/2010 zo 7. decembra 2010 mal otec maloletých detí prispievať na výživu maloletej Kalisty a Síriusa sumou 150 € (na každé dieťa, pozn.) mesačne k rukám sťažovateľky a ďalej sumou 100 € mesačne na tvorbu úspor na každé z detí, ale v zmysle citovaného rozhodnutia sumy na tvorbu úspor mali byť poukazované na detskú vkladnú knižku. Sťažovateľka v tejto súvislosti namietala, že prostriedky slúžiace na tvorbu úspor nemožno považovať za disponibilný príjem, keďže podľa § 63 ods. 3 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov na nakladanie s prostriedkami na účte maloletého dieťaťa je potrebný súhlas súdu.

Najvyšší súd v odôvodnení svojho napadnutého rozsudku, ako aj vo vyjadrení zaslanom ústavnému súdu zotrval na stanovisku, že výživné je nedeliteľné a je ako celok príjmom na účely posudzovania hmotnej núdze ako príjem oslobodený od dane.

1. Práve sťažovateľkou namietané skutočnosti podľa názoru ústavného súdu najvyšší súd nedostatočne vyhodnotil, pretože k ich hodnoteniu bolo potrebné pristupovať nie prísne formálne, ale materiálne.

Podľa názoru ústavného súdu právny záver najvyššieho súdu vychádza z formálneho výkladu právnych predpisov, pričom nezohľadňuje skutočnosť, že výživné ako príjem nie je možné vzhľadom na obmedzenie nakladať s časťou výživného považovať za príjem v celosti na účely posudzovania hmotnej núdze.

Deklarovaným cieľom zákona č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o hmotnej núdzi“) vyjadreného v jeho § 1 je zabezpečenie základných životných podmienok a pomôcť v hmotnej núdzi s príspevom aktívnej účasti občana a fyzických osôb, ktoré sa s občanom spoločne posudzujú. Základné životné podmienky na účely tohto zákona sú jedno teplé jedlo denne, nevyhnutné ošatenie a prístrešie.

Pri aplikovanom výklade zákona o hmotnej núdzi najvyšším súdom nie je možné zohľadniť skutočnosť, že príjem – výživné vzhľadom na osobitný režim prostriedkov určených na tvorbu úspor nie je možné v celosti použiť bez ďalšieho na zabezpečenie základných životných podmienok, teda nie je možné ho považovať za príjem na zabezpečenie cieľa zákona. Nenaplnenie zákonného cieľa uprednostnením takého výkladu zákona, ktorý preferuje prísne formalistický prístup bez ohľadu na jeho účel a cieľ, možno považovať za ústavne nekonformný a porušujúci v okolnostiach prípadu aj základné právo na pomoc v hmotnej núdzi podľa čl. 39 ods. 2 ústavy, keďže podrobnosti o právach, teda obsah základného práva na pomoc v hmotnej núdzi, bol v zmysle čl. 39 ods. 3 ústavy ponechaný na zákonnú úpravu.

Ústavný súd nespochybňuje záver najvyššieho súdu o nedeliteľnosti výživného, ale nesúhlasí so záverom najvyššieho súdu, že pre účely posudzovania hmotnej núdze nie je rozdiel medzi bežným výživným a výživným určeným na tvorbu úspor ako príjmom. Práve osobitosť spočívajúca v *ex lege* obmedzení nakladania s prostriedkami určenými ako výživným na tvorbu úspor spôsobuje problematické využitie týchto prostriedkov na zabezpečenie základných životných podmienok. Túto skutočnosť najvyšší súd dostatočne nevzal do úvahy. Podľa názoru ústavného súdu neobstojí tvrdenie, že sťažovateľka mala požiadať o súhlas súdu s nakladaním prostriedkami určenými na tvorbu úspor z dôvodu, že bežné výživné jej nepostačuje ako príjem na zabezpečenie základných potrieb spoločne posudzovaných osôb v zmysle zákona o pomoci v hmotnej núdzi, pretože práve v dôsledku rozsudku krajského súdu sp. zn. 14 Cop 44/2010 zo 7. decembra 2010 došlo k zníženiu bežného výživného určeného rozsudkom Okresného súdu Zvolen sp. zn. 5 P 27/2010

z 23. júna 2010. V tejto súvislosti je na mieste uviesť, že stav hmotnej núdze nie je len iluzórny konštrukt stanovený právom, ale objektívny stav, ktorý si vyžaduje promptný zásah vo forme poskytnutia pomoci v súlade so zákonom. Nie je preto spravodlivé od sťažovateľky vyžadovať, aby objektívny stav hmotnej núdze sťažovateľka riešila osobitným návrhom adresovaným súdu, aby jej dovolil nakladať s prostriedkami určenými na tvorbu úspor maloletých detí.

Aj v konaní o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd uplatňuje zásadu prednosti ústavne konformného výkladu, v rámci ktorej uprednostní ten výklad právnej normy, ako aj súvisiacich právnych noriem, ktorý zabezpečí plnohodnotnú, respektíve plnohodnotnejšiu realizáciu ústavou garantovaných práv (IV. ÚS 96/06, II. ÚS 148/06).

Výklad relevantných právnych noriem nemôže byť taký formalistický, aby sa ním v konečnom dôsledku nielen zmaril účel súdnej ochrany, ale aj zabránilo v prístupe k súdnej ochrane z dôvodov, ktoré nemožno v právnom štáte v žiadnom prípade pričítať účastníkovi konania, ktorý sa tejto ochrany domáha.

Úlohou všeobecných súdov nie je len vyhľadávať abstraktné pokyny zakotvené v právnej úprave, ale hľadať ich uplatnenie v konkrétnych prípadoch tak, aby rozhodnutia všeobecných súdov odrážali pravý zmysel nachádzania spravodlivosti.

Ústavný súd zastáva názor, že ak by najvyšší súd venoval dostatočnú pozornosť argumentom sťažovateľky a relevantným skutkovým zisteniam a právnej úprave výživného, nepochybne by dospel k záveru, že sťažovateľka dosahovala v relevantnom čase len príjem v sume 300 € využiteľný na zabezpečenie životných potrieb. Pre účely posudzovania hmotnej núdze mal všeobecný súd vychádzať len z takých príjmov, ktorými sťažovateľka môže zabezpečiť základné životných podmienky bez osobitného povolenia súdu.

Všeobecný súd poskytujúci ochranu účastníkovi konania je povinný poskytnúť mu ju v požadovanej kvalite, ktorej zodpovedá odôvodnenie rozhodnutia reflektujúce na všetky zásadné otázky. Ide pritom o tie otázky, ktoré majú pre vec zásadný význam, prípadne

dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania (napr. rozhodnutia ESĽP vo veci *Georgiadis c. Grécko* z 29. mája 1997 a vo veci *Higgins c. Francúzsko* z 19. februára 1998).

Všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam. Preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (napr. II. ÚS 44/03, III. ÚS 209/04, I. ÚS 117/05).

Z uvedenej citácie vyplýva, že najvyšší súd sa pri rozhodovaní danej veci neriadil týmito zásadami právneho štátu.

Právo na spravodlivý proces vyžaduje, aby rozhodnutia súdu boli zdôvodnené a presvedčivé. Výrok súdu je koncentrovaným vyjadrením jeho záverov vykonaných v priebehu celého konania. Takýto postup vyplýva z potreby transparentnosti vysluhovania spravodlivosti, ktorá je nevyhnutnou súčasťou každého justičného aktu (III. ÚS 311/07).

Najvyšší súd podľa názoru ústavného súdu dostatočne nereflektoval na zásadné a podstatné argumenty sťažovateľky a uprednostnil formalizmus rozhodovania, ktorý povýšil nad zmysel súdnej ochrany, v rámci ktorej sa sťažovateľka domáhala spravodlivosti, čo priamo súvisí s poskytovaním súdnej ochrany a čo teda malo za následok porušenie jej základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (bod 1 výroku nálezu).

V súvislosti s námietkou najvyššieho súdu, že k rozšíreniu petitu sťažnosti o namietané porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy došlo až po uplynutí dvoch mesiacov od právoplatnosti napadnutého rozsudku najvyššieho súdu, ústavný súd sa s týmto názorom najvyššieho súdu nestotožňuje, pretože k spresneniu petitu v okolnostiach prípadu došlo len z formálneho hľadiska. Sťažovateľka už v pôvodnej sťažnosti namietala, že najvyšší súd nezohľadnil sťažovateľkou uvedené argumenty a že jej

bola odopretá istota aspoň minimálnych garancií poskytovaných štátom osobám žijúcim s minimálnym príjmom, čím vlastne vyslovila námietku arbitrárnosti napadnutého rozsudku najvyššieho súdu. Keďže došlo len k odstráneniu nesúladu petitu sťažnosti s už prezentovanou argumentáciou, ústavný súd prihliadajúc na požiadavku poskytovania materiálnej ochrany práv a slobôd nemohol akceptovať túto výhradu najvyššieho súdu.

2. Pokiaľ ide o namietané porušenie základného práva na pomoc v hmotnej núdzi na zabezpečenie základných životných podmienok podľa čl. 39 ods. 2 ústavy postupom a rozsudkom najvyššieho súdu, ústavný súd k tomu uvádza, že prezentované porušenie ústavnoprocených princípov je v danej veci úzko spojené s nárokmi na zabezpečenie základných životných potrieb podľa zákonnej úpravy o pomoci v hmotnej núdzi, ústavný súd preto dospel k záveru, že najvyšší súd namietaným rozsudkom porušil aj jej základné právo podľa čl. 39 ods. 2 ústavy (bod 1 výroku nálezu).

3. Sťažovateľka zároveň namietala, že napadnutým postupom a rozsudkom najvyššieho súdu bolo porušené aj jej základné právo na primerané hmotné zabezpečenie občanov, ktorí nie z vlastnej viny nemôžu toto právo (na prácu, pozn.) vykonávať podľa čl. 35 ods. 3 ústavy.

Sťažovateľka v sťažnosti v tejto súvislosti uvádzala, že je nezamestnaná a aktívne si hľadá prácu. Aj z odôvodnenia rozsudku krajského súdu sp. zn. 24 S 55/2012 vyplýva, že sťažovateľka bola evidovaná na príslušnom úrade práce a sociálnych vecí a rodiny. Sťažovateľka je toho názoru, že má právo na zabezpečenie v hmotnej núdzi podľa čl. 35 ods. 3 ústavy v prípade, ak bez vlastnej viny nemôže pracovať a zabezpečiť si základné životné potreby. Z uvedeného dôvodu sa domnievala, že napadnutým rozsudkom bolo zasiahnuté aj do jej základného práva na primerané hmotné zabezpečenie občanov podľa čl. 35 ods. 3 ústavy.

Ústavný súd v tejto súvislosti uvádza, že rozhodujúcim faktorom v danom prípade bolo to, o čo sťažovateľka žiadala, a nie to, aký status mala, teda či bola nezamestnaná alebo nie. Predmetom napadnutého konania a rozhodovania neboli nároky vyplývajúce

z postavenia sťažovateľky ako nezamestnanej osoby evidovanej na príslušnom úrade práce, ale to, či sťažovateľka spĺňa predpoklady na priznanie dávky v hmotnej núdzi, preto samotný fakt, že sťažovateľka bola zároveň aj nezamestnaná, je z hľadiska namietaného porušenia označeného práva sám osebe nepostačujúci na vyslovenie porušenia základného práva na primerané hmotné zabezpečenie občanov podľa čl. 35 ods. 3 ústavy. Z hľadiska rozhodovania o priznanie dávky v hmotnej núdzi je totiž irelevantné, či sťažovateľka bola zamestnaná alebo nie, keďže na dávku v hmotnej núdzi má nárok každý za predpokladu, že jeho príjmy sú nedostačujúce na pokrytie základných životných potrieb. Vzhľadom na uvedené ústavný súd konštatuje, že nezistil relevantnú spojitosť medzi označeným základným právom sťažovateľky a napadnutým postupom a rozsudkom najvyššieho súdu, preto sťažnosti v tejto časti nevyhoveli (bod 4 výroku nálezu).

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s ustanovením § 56 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie.

Vzhľadom na to, že ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a na pomoc hmotnej núdzi podľa čl. 39 ods. 2 ústavy napadnutým postupom a rozsudkom najvyššieho súdu, bolo pre dovŕšenie ochrany porušených práv potrebné využiť aj právomoc podľa čl. 127 ods. 2 ústavy, resp. podľa § 56 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde, a preto zrušil napadnutý rozsudok najvyššieho súdu (bod 2 výroku nálezu).

V ďalšom postupe je najvyšší súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde). Najvyšší súd je tiež viazaný rozhodnutím o vrátení veci na ďalšie konanie, ktoré je vykonateľné jeho doručením (§ 56 ods. 7 zákona o ústavnom súde).

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľka v sťažnosti žiadala priznať finančné zadosťučinenie v sume 3 100 €, ktoré odôvodnila tým, že rozhodnutím súdu jej bola spôsobená materiálna ujma spočívajúca v tom, že za obdobie rokov 2012, 2013 a časti roku 2014 jej nebola vyplácaná dávka v hmotnej núdzi približne vo výške 100 €, čo v prepočte predstavuje sumu 3 100 €.

Ústavný súd už stabilne zastáva názor, že cieľom finančného zadosťučinenia nie je náhrada prípadnej škody vzniknutej ústavne chybným postupom alebo rozhodnutím orgánu verejnej moci (napr. III. ÚS 237/07, III. ÚS 87/08). Odôvodnenie požadovaného finančného zadosťučinenia nasvedčuje, že sťažovateľka ho vníma najmä ako náhradu majetkovej ujmy vzniknutej v dôsledku nepriznania nároku. Inštitút finančného zadosťučinenia podľa čl. 127 ods. 3 ústavy však nemôže suplovať náhradu škody, ktorú v takýchto prípadoch zaručuje čl. 46 ods. 3 ústavy v rovine zákonnej právnej regulácie realizovaný zákonom č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Uvedený zákon umožňuje požadovať aj náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch.

Z citovaného čl. 127 ods. 3 ústavy tiež vyplýva, že finančné zadosťučinenie sa môže, ale nemusí priznať. Takéto zadosťučinenie je namieste tam, kde nie je možné dosiahnuť a doviesť ochranu porušeného základného práva iným, ústavne a zákonne upraveným spôsobom (napr. I. ÚS 15/02, I. ÚS 139/02, II. ÚS 152/08).

Podľa názoru ústavného súdu je ochrana základných práv sťažovateľky účinne poskytnutá tým, že ústavný súd konštatoval ich porušenie, zrušil napadnutý rozsudok najvyššieho súdu a vrátil mu vec na ďalšie konanie s formulovaním záväzného právneho názoru. Z uvedeného dôvodu ústavný súd požadované finančné zadosťučinenie nepriznal (bod 4 výroku nálezu).

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom. Právny zástupca sťažovateľky si uplatnil trovy konania, ktoré vyčíslil v celkovej sume 275,94 €.

Ústavný súd priznal sťažovateľke trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom pozostávajúce z odmeny advokáta, a vychádzal pritom z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Podľa § 11 ods. 3 v spojení s § 1 ods. 3 vyhlášky je odmena advokáta (základná tarifa) v konaní pred ústavným súdom za jeden úkon právnej služby 1/6 z výpočtového základu.

Základom pre výpočet náhrady za úkon právnej služby je v danom prípade priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2013 v sume 804 €. Sťažovateľkou uplatnená náhrada trov konania neprevyšuje sumu, ktorú vyrátal ústavný súd, preto ústavný súd priznal sťažovateľke požadovanú sumu v plnej výške, t. j. 275,94 €.

Na základe uvedených skutočností rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené vo výroku tohto nálezu (bod 3 výroku nálezu).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. marca 2015